

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 4. Quænam præterea de scientiis humanis quæstiones hic ab
Auctoribus tractari soleant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

innouandum est, quando ad id fundamenta idonea, quæ non innotuerunt illis, detecta sunt. Ceteroquin ei Auctorum determinationi regulariter standum est, pro quâ maius steterit pondus auctoritatis: auctoritatis autem pondus tum ex Auctorum multitudine, tum maximè ex ipsorum qualitate pèssanda est. Dico *regulariter*. Quia interdum intellectui præstantissimo, cuius per spicacia, aut plus, aut certè nò minus, quàm præuentioni iure possit deferri, fas erit contra omnes illos, absque nouo fundamento detecto, solis propositionis terminis iudicare.

79 Secundò, In propositionibus per aliud notis, quæ ex principiis, aut ab omnibus, aut à meliore, Auctorum præuentioni parte receptis, inferendæ veniunt: à nemine tamen illorum aut illæ, aut earum oppositæ illarum sunt, quia discursus eorum eo usque nò perueniunt, vnicuique est licita, atque laudabilis innouatio; vtpotè quæ nulli præuentioni contradicens præuentionum scientiæ præbet augmentum.

80 Tertiò, in propositionibus per aliud notis, quæ ex principiis à meliore, siue magis authorizatâ parte Auctorum receptis, inferendæ veniunt, vnicuique est innouatio licita, atque laudabilis; vtpotè consentiens meliori Auctorum parti, ipsorumque scientiâ adaugens: tamen si contradicere sit aliorum parti deteriori.

81 Quartò, In propositionibus per aliud notis, quæ ex principiis à deteriori siue minùs authorizatâ parte Auctorum receptis, inferendæ veniunt nulli est laudabilis, sed omnibus vituperabilis aut etiam illicita innouatio: quando talium Auctorum principia sententiæque improbabilia sunt; quia vituperabile, aut etiam illicitum est, ex principiis improbabilibus quidpiam inferre tanquam verum. Quando verò talium Auctorum principia sunt probabilia, tamen minùs quàm opposita; licitum & laudabile erit in propositionibus ex eis inferendis probabiliter innouare: tamen minùs, quàm innouare in inferendis probabiliter ex oppositis (Nisi fortasse eximia auctoritas inferentis suppleat aliquando defectum dictæ probabilis minoris). Quia licitum & laudabile est amplecti iudicium probabile, et si minus probabile: tamen minùs, quàm amplecti iudicium probabilius.

82 Quintò, In propositionibus per se notis à præuentionibus Auctorum nullatenus tactis, vel quia in eas non inciderunt, vel quia materiam earum non tetigerunt: necnon in propositionibus pariter antea intactis inferibilibus ex illis, licitum, & laudabile est vnicuique innouare. Dùmmodo innouatio, vel euidentis, vel saltem probabilis sit. Quia licitum, & laudabile est scientiam saltem probabilem nemini contradicentem inducere. Quæ omnes regulæ tū ex se, tum ex dictis, in præcedentibus satis sunt notæ.

83 Ex quibus vniuersaliter concluditur, licitam & laudabilem esse nouitatem cuiuslibet omnino scientiæ siue iudicij humani vel euidentis, vel probabilis: vituperabilem verò, aut etiam illicitam esse nouitatem cuiuslibet scientiæ siue iudicij humani improbabili. Qualia autem iudicia probabilia, & qualia improbabilia censenda sint, per vniuersalem de probabilitate, & improbabilitate doctrinam traditam disp. 6. diiudicandum est.

Confectarium 4.

84 Ad eligendum inter sententias præuentionum Auctorum, siue illæ circa propositiones per se notas, siue circa per aliud notas scientiarum humanarum versentur. sua etiam prudentia, discretioque necessaria est.

Præter sententias enim euidentis, de quarum electione nemini est dubitandum. imprimis est necessaria prudentia ad discernendas sententias pro-

babiles ab improbabilibus; vt, improbabilibus reiectis, de quarum pariter reiectione nemini potest dubium esse, ex probabilibus illis, sicuti par est, eligantur, quæ vix fuerint probabiliore. Discernere autem inter magis, & minus probabiles, prudentiæ idem opus est. Pro quo seruire potest tota de cetera tradita *suprà disputatione sexta*, cum regulis ad rem ibi etiam traditis. Recognoscantur.

QVÆSTIO IV.

Quenam præterea de scientiis humanis questiones hic ab Auctoribus tractari soleant.

85 Dico. Ex, quæ sequuntur redactæ ad summam pro complemento disputationis præsentis, quia ad institutum, quod insequimur id satis est. Quæritur autem primò, Quæ ratione scientiæ humanæ, aut à suis obiectis, aut etiam aliunde specificentur. Circa quam questionem quid à nobis dicendum, atque tenendum sit, ex generali doctrinâ despecificatione rerum præsertim respectuarum tradita *suprà disp. 1. 5.* facile quisque potest colligere; nisi malit eam speciatim latèque tractare videre apud P. Hurt. *disp. 1. Metaph. sect. 6.* Arriag. *disp. 1. Log. sect. 3.* Oued. *contr. 1. Log. pñct. 3.* & alios.

86 Secundò quæritur. Quam vnitatem habeant singulæ scientiæ humanæ, & vnde eam accipiant. In quâ questione vt certum supponitur ab omnibus singulas scientias actuales; quarum qualibet vna appellatur: vt vna Logica, vna Medicina, vna Geometria, &c. vnitatem Physicam non habere; quia neque habent vnitatem Physicæ identitatis; cum coalescant ex multis actibus inter se physicè distinctis: neque habent vnitatem physicæ vnionis; cum coalescant ex multis actibus successiue, & absque continuatione temporis ab intellectu humano conceptis, atque adeo physicè non vnitis. Vnitas ergo, à quâ vna dicitur quælibet huiusmodi scientiarum actualium, quasi moralis est, in aliquâ subordinatione, siue ordine affectu, ex quibus constar consistens. Quæ quidem subordinatio, seu ordo, atque adeo vnitas singularum scientiarum quasi moralis ex variis capitibus sumi potest, seu derivari in earum actus. Primò ex quavis subordinatione obiectorum. Secundò ex vnitare siue similitudine rationis, sub quâ illa attinguntur per actus scientiæ. Tertiò ex vnitare siue similitudine modi tendendi ipsorum actuum in sua obiecta. Quartò, demùm ex quavis omnino necessitudine, siue respectu considerabili, aut obiectorum actuum scientiæ, aut ipsorum actuum; siue inter se consideratorum siue relatè ad quoddam tertium: Et quoniâ penes huiusmodi respectuum diuersitatem actus humanæ scientiæ arbitrarie in plura, & minora, aut in pauciora, & maiora aggregata diuidi possunt, aut etiam ad vnum aggregatum omnes complectens reuocari. Idcirco scientiæ humanæ, aut plures, & minùs extensæ, aut etiam vnica tantùm si libuerit possunt signari. Quare nec penitus est dandus Mirandulanus qui apud Conimbr. in *Proem. Physicæ, q. 1.* ad vnâ reduxit omnes scientias humanas, nec reliquorum Auctorum est miranda varietas, qua diuersimodè illas in plures diuidunt. Provt constat ex dictis à nobis *si præ disp. 2. 1. q. 2.* Hæc dicta de scientiis actualibus.

87 De habitualibus verò controuertitur inter Auctores. Quam vnitatem habeant, & vnde desumptam. Sunt multi qui dicunt singulas, quæ communiter distinctæ censentur, vt Logica, Medicina, Geometria &c. physicam eamque identitatis vnitatem habere; ita vt quæuis earum vnica, & indiuisibilis physicè habitus sit, atque adeo vnica,

ca, & indivisibilis physice qualitas: indeque id nasci: quia ratio formalis, sub qua unaquaque respicit omnia sua obiecta, unica saltem logicè est. Communior tamen est & longè probabilior sententia asserentium scientiarum etiam habituum unitatem, perinde atque actualium, quibus respondent quasi moralem tantum esse in aliqua subordinatione, siue ordine partium earum consistentem. Pro diversitate enim actuum uniuscuiusque scientia non posse non esse diversas partes integri habitus, qui in intellectu gignitur ex ipsorum actuum repetitione, & in quo habitualis ipsas scientia consistit. De quibus apud Auctores præsertim Recentiores plura videri possunt.

89 Tertiò quæritur. Quo differant inter se scientia speculativa, & practica. In quoque ratio scientia speculativa, practicaque consistat: quæ quæstio à multis valde fuscè, prolixèque tractatur, cum tamen ea, ut multi etiam advertunt, de nomine sit, sicut & alia huius generis, quæ circa definitiones rerum versantur: eo quippe tota controversia reducitur, ut statuatur quænam Scientia siue cognitio practica, & quænam speculativa sit nuncupanda. Censeo, iuxta communem, & magis visitatum modum loquendi; eam omnino cognitionem practicam venire dicendam, quæ & praxim, seu operationem ipsius cognoscentis habet pro obiecto, & ad eam exequentiam cognoscentem ipsum dirigere, movere, seu quoquomodo iuvare valet. Cæteras autem cognitiones omnes speculativas seu Theoricas venire dicendas. Quo posito sequitur primò: cognitionem habentem pro obiecto operationem alterius suppositi speculativam esse, non practicam. Secundò sequitur, cognitionem non habentem pro obiecto operationem ipsius cognoscentis, etsi ad eius exequentiam concurrat, ut concurret cognitio de Deo ad amorem de eodem, non esse practicam, sed speculativam. Tertiò sequitur: cognitionem de operatione ipsius cognoscentis pro ut iam exequentia, siue existentia non esse practicam: quia ad illam exequentiam nequit concurrere. Debet ergo esse, quo sit practica, de eiusmodi operatione pro ut exequivili. Quartò sequitur, ut cognitio sit practica, operationem, in quam tendit, non debere esse liberam: in brutis enim, atque etiam sæpe in hominibus cognitiones practicae dantur de operationibus non liberis. Quintò sequitur, ut cognitio sit practica, non debere esse de operatione exposita errori. Alioquin Deus nullam cognitionem haberet practicam: quod est absurdum. Sextò sequitur non ad solas operationes connaturales cognoscenti, sed etiam ad ipsi supernaturales cognitiones practicas dari. Quæ nimirum & illas habent pro obiecto, & ad illas concurrunt. Septimò sequitur, ut cognitio sit practica non satis esse quod ex intentione extrinsecâ cognoscentis ordinetur ad praxim, & in eam influat: potest enim sic ordinari, & influere, quæ non habet pro obiecto ipsam praxim, pro ut requiritur ad cognitionem practicam. Octavò sequitur, cognitionem habentem plura obiecta respectu unius practicam, & respectu alterius speculativam esse posse. Nonò sequitur, cognitionem siue practicam, siue speculativam respectu alterius cognitionis de se in se influere: praxim esse posse. Decimò sequitur, scientiam in aggregato plurium cognitionum consistentem adæquare esse practicam; si omnes tales cognitiones sint practicae, (quod raro, aut nunquam eveniet,) inadæquare vero, si tantum aliqua. Communiter tamen ea scientia quæ maiori ex parte practica est, practica solet dici

absolute, præsertim quando cognitiones eius speculativæ, vel ex intentione scientis, vel aliunde sunt ordinatæ ad practicas in easque influunt, siue ad eas quoquomodo conducunt. Ex quibus palam est, quo pacto circa materiam huius quæstionis loquendum sit.

Quartò quæritur. Quo inter se differant Scientia & Ars. Dico Artem interdum latissime usurpam pro Scientiâ, cum Scientiaque subinde confundi. Vnde Arist. lib. 1. Post. c. 1. Et lib. 1. Rhetoricorum ad Theodectem, Mathematicas disciplinas appellat Artes: quas easdem appellat Scientias lib. 8. Topic. cap. 2 & lib. 13. Metaphysica, cap. ultimo. Paulo strictius solet etiam Ars usurpari pro quavis scientiâ practica, atque adeo etiam cum scientiâ practica confundi. Strictissime verò, & propinè sumitur Ars pro eâ facultate intellectuali, quæ dirigat hominem ad ea opera siue externa, siue interna exequentia, quæ & cadunt sub libertatem eius, & bene, aut malè effici possunt. Vnde scientia practica, quæ præscribit quo pacto eiusmodi opera rectè faciendâ sunt propriissime, & strictissime omnium dicitur Ars, iuxta communem & visitatum loquendi morem. In quo non est cur amplius moremur.

Quintò quæritur. An detur scientia demonstrativa de singularibus, de contingentibus, de corruptibilibus, ac de entibus per accidens. Quas nos quæstiones suprà resolvimus disp. 20. q. 11.

Sextò quæritur, Quomodo scientia subalternetur inter se. Dico, Duplici ex titulo dici communiter unam scientiam subalternari alteri. Primò, quia obiectum illius, sub huius obiecto continetur tanquam inferius sub superiori. Secundò, quia illa huius conclusionibus, aut etiam principiis utitur ad suas conclusiones in propriâ materiâ probandas. Priori modo subalternantur Metaphysicæ studiæ, seu Primæ Philosophiæ cæteræ ferme scientiæ. Posteriori autem eidem Primæ Philosophiæ subalternantur Logica, & Physiologia Medicina. Ex quibus duabus subalternationibus prior magis propria est, quàm posterior. Addunt aliqui tertium subalternationis modum pro scientiis, quatum subalternata de eodem obiecto subalternantis agit, sub differentia, tamen quadam accidentali ipsi, quo pacto Perspectiva de quantitate, quod est Geometriæ obiectum agit sub differentia visualis. Cæterum subalternatio hæc à primâ duarum præcedentium non differt: quia omnis scientia de obiecto inferiori scientiæ de obiecto superiori subalternata, iuxta eum modum de obiecto agit coalescente ex ipso superiore, & differentia propriâ, quæ ipsi obiecto superiori accidentalis est; atque ita de eodem obiecto scientiæ subalternantis sub differentia accidentali ipsi agit. Itaque Perspectiva eo primo subalternationis modo est subalternata Geometriæ; non tertio ab illo, & à secundo diverso. Addunt præterea alij quantum pro scientiis subordinatis, ut media ad finem: quo pacto Ars Frænosotroica subordinatur Equestri, & utraque Militari, sed huiusmodi subordinatio magis adhuc improprie venit appellanda subalternatio: multique renuunt propterea eam subalternationem vocare. In quibus omnibus subinde solum de modo loquendi potest esse dissidium.

Septimò quæritur. Quomodo inter se differant scientia evidens, opinio, & fides. De quo satis est dictum supra disp. 2. q. 2. divis. 1. 2. Quæritur item, an scientia evidens, opinioque, aut fides de eodem obiecto possint in eodem intellectu coniungi. Necnon an ex motivo talis scientiæ, talisque opinionis, aut fidei possit idem numero actus simul enasci. De quibus etiam est dictum satis disp. 4. q. 5. & 6.